ปีใหม่สามแบบ

ถ้าเวลาเป็นเครื่องทำให้เกิดความทุกข์ได้

มันก็ต้องทำตนให้อยู่นอกอำนาจครอบงำของเวลา.

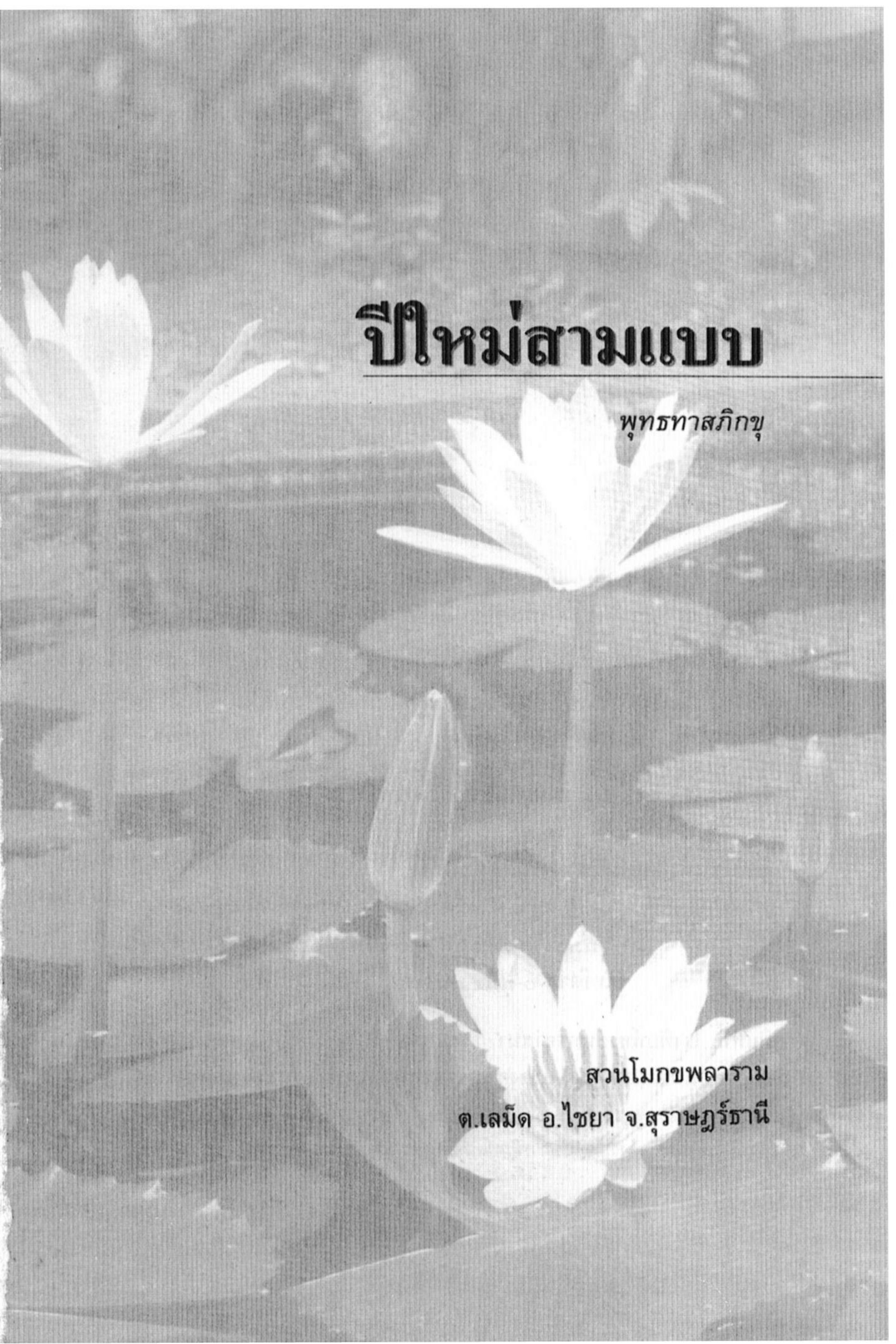

ปีใหม่สามแบบ

พุทธทาสภิกขุ

สวนโมกขพลาราม

ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี

ปีที่พิมพ์ พฤศจิกายน ๒๕๔๖

จัดพิมพ์โดย ธรรมทานมูลนิธิ สวนโมกขพลาราม

ผู้สนใจหนังสือเล่มนี้สามารถติดต่อได้ที่

ธรรมทานมูลนิธิ ๖๘/๑ หมู่ ๖ ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี ๘๔๑๑๐
โทร. ๐-๗๗๔๓-๑๕๙๖, ๐-๗๗๔๓-๑๖๖๑-๒
โทรสาร. ๐-๗๗๔๓-๑๕๙๗

พิมพ์ที่...โรงพิมพ์พระพุทธศาสนา : ธรรมสภา
๑/๔-๕ ถนนบรมราชชนนี แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพฯ
โทร. ๐-๒๔๔๑-๑๕๓๕, ๐-๒๔๔๑-๑๙๑๗ โทรสาร ๐-๒๔๔๑-๑๔๖๔
(ลิขสิทธิ์ไม่สงวนสำหรับการพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน สงวนเฉพาะการพิมพ์จำหน่าย)

อุทิศนา

ลอยธรรมะมาลัย　　ลงสู่โลกอันเบียฟบีฑ์
แผ่ธรรมะรังษี　　ตามพระพุทธทรงประสงค์ ฯ
มั่นหมายจะเสริมศาสน์　　สถาปน์โลกให้อยู่ยง
ปลอดภัยพินาศ, คง　　เป็นโลกศุขสถาพร ฯ
หากแล้งพระธรรมญาณ　　อันธพาลกลีบร
จะครองโลกเป็นอากร　　ให้เลวลู่สู่เดรัจฉาน ฯ
จะทุกข์ทนทั้งคืนวัน　　พิฆาตกันบมีประมาณ
ด้วยเหตุอหังการ　　เข้าครองโลกวิโยคธรรม ฯ

บรรชัทพระพุทธองค์　　จึ่งประสงค์ประกอบกรรม
ตามแนวพระธรรมนำ　　ให้โลกผองผ่องพ้นภัย ฯ
เผยแผ่พระธรรมทาน　　ให้ไพศาลพิชิตชัย
แปดหมื่นสี่พันนัย　　อุทิศทั่วทั้งปถพี ฯ

พ.ท.

๒๕๒๓

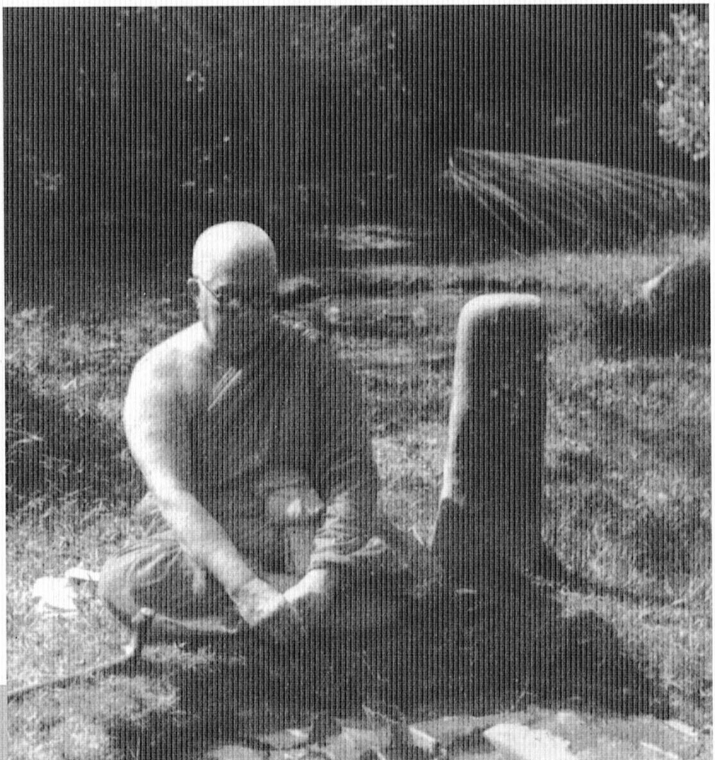

พระธรรมเทศนาในวันขึ้นปีใหม่

๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๑๒

ปีใหม่สามแบบ

พุทธทาสภิกขุ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ
อจฺเจนฺติ กาลา ตรยนฺติ รตฺติโย–ติ
ธมฺโม สกฺกจฺจํ โสตพฺโพ–ติ.

ณ บัดนี้จะได้วิสัชนา พระธรรมเทศนาของผู้มีพระภาคเจ้า เพื่อเป็นเครื่องประดับสติปัญญา ส่งเสริมศรัทธาความเชื่อ และวิริยะความพากเพียร ของท่านทั้งหลายผู้เป็นพุทธบริษัท ให้เจริญงอกงามก้าวหน้า ในทางแห่งพระศาสนาของสมเด็จพระบรมศาสดา อันเป็นที่พึ่งของเราทั้งหลาย กว่าจะยุติลงด้วยเวลา.

ธรรมเทศนาในวันนี้ เป็นธรรมเทศนาพิเศษ **ปรารภอภิลักขิตสมัย วันขึ้นปีใหม่** ดังที่ท่านทั้งหลายก็ทราบกันอยู่แล้ว. ในโอกาสเช่นนี้ พุทธบริษัทย่อมถือเป็นโอกาสที่จะบำเพ็ญสิ่งซึ่งควรบำเพ็ญ ให้ถูกต้องกัน, ไม่ว่าจะเป็นวันนี้หรือวันอื่น.

วันนี้เป็นวันปีใหม่ ถือกันทั่วไปว่า เปลี่ยนใหม่ในระยะปีหนึ่ง; พวกที่สนใจในเรื่องสนุกสนาน ตามแบบฉบับของปีใหม่ ก็กระทำไปในลักษณะเช่นนั้น เช่น ไปเที่ยว หรือการเลี้ยงดู หรือการแจกของขวัญ อะไรต่างๆ เหล่านี้; ก็ดูเป็นการกระทำที่กระทำกันจริงๆ จังๆ อยู่ไม่น้อยเลย.

แต่สำหรับพุทธบริษัทอีกพวกหนึ่ง ก็นิยมบำเพ็ญสิ่งที่เรียกว่า *บุญ.* แม้ในสิ่งที่เรียกว่าบุญนั้น ก็ยังมีอยู่หลายแบบ จึงได้ทำบุญเนื่องในวันปีใหม่ต่างๆ กัน : ทำบุญอายุก็มี เลี้ยงพระก็มี ปล่อยสัตว์ก็มี แจกของก็มี, แล้วแต่จะชอบใจอย่างไร.

รวมความว่า คำว่า *"ปีใหม่"* มีความหมายสำหรับคนสมัยนี้ หรือจะกล่าวอีกทีหนึ่งก็ว่า *มีความหมายสำหรับคน, ชนิดที่ไม่มีความหมายสำหรับสัตว์.* ที่เป็นดังนี้ก็เพราะเหตุว่า คนรู้จักคิดรู้จักนึก รู้จักสร้างความหมายขึ้นมาตาม

ภาษาคน คนจึงได้มีเรื่องมาก เช่น เรื่องปีใหม่ นี้เป็นต้น. *การมีเรื่องมากนั้นต้องลำบากมากเป็นธรรมดา* ปัญหาจึงมีอยู่ว่าได้รับผลอะไรคุ้มกันกับความลำบากนั้น? ถ้าไม่มีอะไรคุ้มกันความหมายของคำว่า *ปีใหม่* ก็คงจะเป็นไปในทำนองว่า *มีความโง่มากกว่าปีเก่า.* นั่นแหละเป็นข้อที่จะต้องระวังให้ดี ๆ *อย่าให้ปีใหม่กลายเป็นปีสำหรับโง่ไปกว่าปีเก่า* เพราะมันมีอะไรมาก แล้วไม่ได้ผลคุ้มกัน.

ก่อนนี้ปีใหม่ก็ไม่มีอะไรมาก หรือพวกเด็ก ๆ ก็ไม่ค่อยมีอะไรมาก, แต่พอโตขึ้นมา โตขึ้นมา ก็มีเรื่องอะไรมาก เช่น ต้องใช้จ่ายเกี่ยวกับปีใหม่นี้มาก เป็นต้น; ถ้าไม่ต้องนึกถึงว่าสิ่งที่กระทำลงไปนี้มีผลคุ้มกันหรือไม่นั่นเอง. สำหรับเรื่องทางวัตถุนั้น ก็ยิ่งมีปัญหามาก เพราะว่าได้ใช้จ่ายเป็นวัตถุออกไป; ส่วนเรื่องทางการกระทำหรือทางจิตทางใจนี้ แม้จะไม่ต้องใช้วัตถุสละออกไป ก็ยังเสียเวลา. แต่ยังมีปัญหาว่า จะทำจิตใจเกี่ยวกับปีใหม่นี้ถูกต้องหรือไม่อีก นี้เป็นส่วนสำคัญ. เพราะฉะนั้นเราจะต้องพิจารณาดูความหมายของคำว่า *"ปีใหม่"* กันให้ละเอียดลออเป็นพิเศษจริง ๆ.

คำว่าปีใหม่นี้ ใจความสำคัญมันก็อยู่ที่ว่า เวลาล่วงไปครบที่บัญญัติกันไว้ว่า ๑ ปี. คนที่เข้าใจว่า เวลาล่วงไป ๆ นี้ ก็ยังดีกว่าคนที่จะไม่สนใจเอาเสียเลย. แต่ถึงอย่างนั้นก็ยัง

จะต้องนึกดูให้ดีว่า *เวลาล่วงไปๆ นี้ มันน่ากลัวหรือว่าน่าสนุก* : ถ้าใครรู้สึกว่า เวลาล่วงไปๆ นี้ น่ากลัว ก็แปลว่าคนนั้นยังเป็นคนธรรมดาอยู่มาก; ถ้าใครมองเห็นไปในแง่ที่น่าสนุก โดยเหตุที่ว่า เราไม่มีอะไรผูกพันกับเวลา, หรือว่าสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับเวลา นั้นไม่ได้ทำให้เรารู้สึกวิตกกังวลแล้วมันก็น่าสนุก เพราะมันก็ล่วงไปๆ ในลักษณะที่น่าหัวเราะไม่เห็นน่ากลัวที่ตรงไหน. นี่แหละเรื่องเกี่ยวกับเวลา มันต้องมีปัญหาเกิดขึ้นเป็นความน่ากลัว หรือน่าสนุกอย่างนี้ก็ได้. เราจะได้พิจารณากันดูให้ดีๆ.

ในข้อแรกนี้จะดูกันถึงคำว่า **"เวลา"** สักหน่อย. สิ่งที่เรียกว่า *เวลา* นั้นเข้าใจว่าไม่มีคนรู้จักมันสักกี่คนนัก เพราะว่าไปรู้จักแต่เครื่องกำหนดเวลาเสียมากกว่า.

ลองตั้งใจคิดดูให้ดีๆ ในข้อนี้ที่ว่า คนไม่ค่อยรู้จักสิ่งที่เรียกว่าเวลากันนักสักกี่คน แต่ไปรู้จักสิ่งที่มีไว้สำหรับเป็นเครื่องกำหนดเวลานั้นมากกว่า เช่น พูดว่า *เวลา ๑ ปี ๑ เดือน ๑ วัน อย่างนี้; นั่นก็ไม่ใช่ตัวเวลา โดยเนื้อแท้แล้วมันเป็นเครื่องสำหรับกำหนดเวลา,* พระอาทิตย์โผล่มาเห็นทีหนึ่งก็เรียกวันหนึ่ง, ๓๐ ครั้งหรือราวๆ นั้น ก็เรียกว่าเดือนหนึ่ง, ๑๒ เดือนก็เรียกว่าปีหนึ่ง; **วัน เดือน ปี นั้นไม่ใช่ตัวเวลา แต่เป็นเครื่องกำหนดเวลา,** หรือว่าจะเอาฝนฟ้าอากาศ ที่

เปลี่ยนแปลงไปในรอบปีหนึ่ง เป็นเครื่องกำหนด มันก็ไม่ใช่ตัวเวลาอยู่นั่นเอง. แม้ในการกำหนดที่ปลีกย่อยหรือเฉพาะสิ่ง เป็นเวลาเท่านั้นเท่านี้ เช่นว่า ชั่วกลั้นใจหนึ่งบ้าง ชั่วหุงข้าวสุกหม้อหนึ่งบ้าง อย่างนี้เป็นต้น มันก็เป็นเพียงสิ่งที่ใช้สำหรับกำหนดเวลา. ตัวเวลาจริงๆ นั้นมันอยู่ที่ตรงไหน? มันเป็นนามธรรมมากเกินไป จนคนไม่รู้จัก. นี่แหละลองคิดดูเถิดว่า แม้สิ่งที่เราพูดอยู่ทุกวัน แต่เราพูดอย่างกับว่ารู้จักมันนั้น ที่แท้ก็ไม่ได้รู้จักมันเลย.

สิ่งที่เรียกว่า *เวลา* นี้เป็นสิ่งที่เข้าใจยาก ยังซ่อนเร้นลึกลับอยู่, **แต่เครื่องกำหนดเวลานั่นแหละ ช่วยให้เรากำหนดอะไร ๆ ได้ เท่าที่เกี่ยวกับการกระทำหรือการเป็นอยู่ของเรา** เช่น มีอายุมา ๓๐ ฤดูฝน ก็ว่าอายุ ๓๐ ปีอย่างนี้; นั่นมันเรื่องของฝนตกที่กำหนดกันเป็นปีๆ. ตัวเวลาที่แท้ ๆ นั้นมันอยู่ที่ไหน? เวลานั้นมีเขตกำหนดหรือไม่?

ถ้ารู้จักตัว**เวลาที่แท้จริง**แล้ว จะเห็นว่า**ไม่มีเขตกำหนด ไม่มีใครสามารถจะไปแบ่งเวลาหรือบังคับเวลา**อย่างนั้นอย่างนี้ได้. **เราพูดกันได้ก็แต่การสมมติเอาเอง**ตามที่คนจะสมมติ; เวลาเท่านั้นเท่านี้ **โดยเครื่องกำหนดเวลาเป็นหลัก** เช่น เวลาล่วงไปเท่ากับฝนตกรอบปีหนึ่ง, อย่างนี้ก็ไม่ได้หมายความว่า เวลามันมีเพียงเท่านั้น มันยัง

มีจนไม่มีขอบเขตอยู่นั่นเอง, และ**การแบ่งนั้นมันแบ่งตามที่เราเข้าไปเกี่ยวข้อง** ว่าที่แท้แล้วมันไม่ใช่ได้แบ่งเวลาอะไรมากมาย **เป็นเพียงการกำหนดหมาย สิ่งที่เกี่ยวกันกับหน้าที่ที่เราจะต้องทำ ไม่ทำไม่ได้, และเป็นเครื่องบัญญัติให้รู้กันว่าอะไรนานเท่าไร อะไรช้าเท่าไร เร็วเท่าไร** อย่างนี้เป็นต้น. แต่คนธรรมดาไม่ได้คิดอย่างนี้, รู้สึกไปในทำนองว่า เวลาคือสิ่งที่เป็นเครื่องกำหนดต่าง ๆ ตามที่ตนกำหนด ถ้ายังรู้จักเวลากันเพียงเท่านี้ ก็ยังจะต้องพ่ายแพ้แก่เวลาอยู่ตลอดไป; เรียกว่าเวลามันกินคน หรือทำคนให้ลำบากอยู่ตลอดไป, ไม่เป็นความฉลาดเลย.

ในแง่ที่เกี่ยวกันกับพุทธบริษัทนั้น ต้องการจะดับทุกข์ ต้องการจะไม่มีทุกข์, **ถ้าเวลาเป็นเครื่องทำให้เกิดความทุกข์ได้ มันก็ต้องทำตนให้อยู่นอกอำนาจครอบงำของเวลา จึงจะเป็นพุทธบริษัทได้.** ดังนั้นพุทธบริษัทจึงมีการสอดส่องมองดูสิ่งที่เรียกว่าเวลา ลึกไปกว่าที่คนธรรมดาเขาพิจารณากัน **คือพิจารณาเรื่องเวลานี้พร้อม ๆ กันไปกับเรื่องความทุกข์ จุดมุ่งหมายอยู่ตรงที่จะกำจัดความทุกข์เสียให้ได้,** ถ้าเวลาเป็นเครื่องทำให้เกิดความทุกข์อย่างไรแล้ว ก็ต้องจัดการกับเวลา อย่าให้เกิดความทุกข์เช่นนั้นได้. อย่างนี้จึงจะเรียกว่าเป็นพุทธบริษัทที่ถูกต้อง หรือเป็นพุทธบริษัทที่ได้รับประโยชน์จากความเป็นพุทธบริษัท

ของตน; มิฉะนั้นแล้วก็ยังจะต้องเป็นคนธรรมดาสามัญ มีความยากลำบาก มีความหวาดเสียว สะดุ้งกลัว เกี่ยวกับเวลาอยู่นั่นแหละ และตลอดชีวิตเสียด้วย.

ทีนี้ ลองพิจารณาดูถึงข้อที่ว่า ในทัศนะของพุทธ-บริษัทเรา, สิ่งที่เรียกว่าเวลานั้นมันคืออะไรกันแน่? นี้เรียกว่ามองดูกันในทางที่ลึกกว่าธรรมดา ตามวิธีของพุทธบริษัทซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับความดับทุกข์อยู่โดยเฉพาะ. **สำหรับความทุกข์นั้น** เมื่อมองโดยหลักทั่วไปแล้ว มันเกิดมาจากความอยาก, **มีความอยากก็เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์.**

ทีนี้ พิจารณาดูให้ละเอียดลงไปว่า สิ่งที่เรียกว่า *ความอยาก* นี้มันเกี่ยวกับเวลาอย่างไรบ้าง. คนไม่โง่เกินไปก็คงจะสังเกตได้ ว่า*ถ้าเรายังอยากมาก ยังไม่ได้อะไรตามอยาก เราก็รู้สึกว่าเวลานี้มันช่างเร็วเสียเหลือเกิน;* แต่ถ้า*เราไม่ต้องการอะไร รู้สึกว่าเวลานี้ช้าเหลือเกิน อืดอาดเหลือเกิน.* ตัวอย่างเช่น เราอยากจะนอนให้มาก ๆ เพราะนอนสบายดีอยู่, เวลาก็บอกว่าหมดเสียแล้ว หรือสว่างเสียแล้ว, หรืออะไรทำนองนี้; คนก็รู้สึกเสียดาย, รู้สึกไม่สบายใจเกี่ยวกับเวลา เพราะว่ามันน้อยไปเสียแล้ว. แต่ถึงทีที่จะต้องติดคุกติดตะราง หรือว่าถูกทำทรมานอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่, ก็รู้สึกไปทำนองที่ว่า เวลานี้มันช่างเดินช้าเหลือเกิน.

นี่แหละลองคิดดูเถิดว่า เวลานี้มันเป็นสิ่งที่เดินช้าหรือเดินเร็ว. *ตัวเวลาเองไม่ได้เดินช้าหรือเดินเร็ว แต่ความอยากของคนนั่นแหละ ทำให้รู้สึกว่ามันเดินช้าบ้าง มันเดินเร็วบ้าง มันเดินกลางๆ บ้าง, มันขึ้นอยู่กับความอยากของคน ว่ามีอยู่มาก หรือน้อย หรือกลางๆ;* **ถ้าเราไม่มีความอยากเสียอย่างเดียว เวลาก็ไร้ความหมาย.** เดี๋ยวนี้เรายังอยากได้เงินได้ทอง อยากได้ชื่อเสียง อยากมีนั่นมีนี่, กระทั่งอยากไม่ให้ตาย เป็นต้น. เวลามันก็มีความหมายไปในทำนองที่ให้รู้สึกว่ามันเร็ว เพราะเรายังไม่ได้อะไรๆ ตามที่เราต้องการ, เวลามันก็ล่วงไปเสียแล้ว หรือหมดเสียแล้วอย่างนี้เป็นต้น. รู้สึกว่าเวลาผ่านไปเร็วอย่างยิ่ง; แต่ถ้าว่าไม่มีสิ่งใดเป็นความอยากความต้องการแล้ว รู้สึกว่าเวลามันอืดอาด หรือไม่ได้เคลื่อนไหวเอาเสียทีเดียว.

เพราะฉะนั้น ควรจะย้อนกลับไปคิดถึงคำถามข้อแรกอีกครั้งหนึ่งว่า *สิ่งที่เรียกว่าเวลานั้นมันคืออะไรกันแน่? มันมีขนาดเท่าไร หรือมีอะไรเท่าไร?* นี่ก็จะเห็นได้ว่า สิ่งที่เรียกว่า “เวลา” นั้นเรายังไม่รู้ว่าอะไร, ยังไม่รู้จักมัน, แล้วมันก็ขึ้นๆ ลงๆ กลับๆ กลอกๆ ตามความต้องการหรือไม่ต้องการของบุคคลคนหนึ่ง.

ที่กล่าวว่าเวลาวันหนึ่ง คืนหนึ่ง เดือนหนึ่ง ปีหนึ่ง หรืออะไรทำนองนี้ มันเอาสิ่งที่ไม่มีชีวิตวิญญาณเป็นหลัก เช่น เอาฝนตกรอบปีหนึ่งเป็นหลัก, เอาพระอาทิตย์โผล่หน้ามาให้เห็นทีหนึ่งเป็นหลัก, หรือเอาพระจันทร์รอบหนึ่งเป็นหลักเหล่านี้; มันเป็นเรื่องของสิ่งที่ไม่มีชีวิตวิญญาณ มันไม่มีความต้องการอะไร, มีแต่ลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติ, จึงใช้เป็นเครื่องกำหนดเวลาได้อย่างหนึ่ง แล้วแต่จะบัญญัติกันอย่างไร. แต่มันก็เป็นเพียงเครื่องกำหนดเวลาสำหรับมนุษย์ ที่อยากจะมีกำหนดเวลาเท่านั้น มันหาใช่ตัวเวลาเองไม่ แม้ว่าเวลาเดือนปีหนึ่งนั้น มันขึ้นอยู่กับการสมมติหรือบัญญัติ ไม่ใช่ความจริง; เวลา ตัวเวลาจริง ๆ นั้นยังเป็นสิ่งที่ยังไม่รู้ว่าอะไรอยู่นั่นเอง.

คำว่า *"อจฺเจนฺติ กาลา –เวลาล่วงไป ๆ, ตรยนฺติ รตฺติโย –ราตรีก็ก้าวไป ๆ"* อย่างนี้ ฟังดูให้ดี ว่าอะไรคือสิ่งที่เรียกว่าเวลา, เวลาล่วงไป ๆ นั้น มันถูกแน่หรือเปล่า. **ตามความรู้สึกของคนทั่วไป ไปเอาเครื่องกำหนดเวลาเป็นหลัก มันก็รู้สึกว่าเวลาล่วงไป** เช่น ปีหนึ่งล่วงไป หรือวันคืนล่วงไป อย่างนี้มันก็เรียกว่า เวลาเป็นสิ่งที่ล่วงไป. แต่ถ้าเรามาดูกันอีกทีหนึ่งว่า เราเกิดมาแล้วก็แก่ชรา หัวหงอก ฟันหัก ตายเข้าโลงไป; อย่างนี้อะไรมันล่วงไป. คนหนึ่งจะพูด

ว่า เวลาล่วงไปๆก็ได้, อีกคนหนึ่งเรียกว่าสังขารเปลี่ยนแปลงก็ได้.

อาการที่สังขารเปลี่ยนแปลงไปนั่นแหละ มันเป็นตัวปัญหาใหญ่ มันไม่ใช่อยู่ที่เวลา. เราเอาสิ่งที่เป็นปัญหานี้มาเป็นต้นเหตุ หรือมูลเหตุจำเป็น ให้บัญญัติเวลา เพราะว่าเรากลัว เรื่องความแก่ความชรา เป็นต้น. สังขารเปลี่ยนแปลงไป; เครื่องกำหนดเวลาอย่างนั้นอย่างนี้ ก็แสดงให้เห็นว่าได้เปลี่ยนแปลงไปเท่าไร, ส่วนเวลานั้นยังไม่รู้แน่ ว่าตัวมันอยู่ที่ไหน มันจะเปลี่ยนแปลง หรือจะไม่เปลี่ยนแปลง.

ถ้าไปเข้าใจว่าเปลี่ยนแปลง ก็เพราะมันไปดูแต่ที่สังขารนั้นบ้าง, ดูแต่ที่เครื่องใช้สำหรับกำหนดเวลานั้นบ้าง; ยิ่งถ้าไปดูที่นาฬิกาแล้ว มันก็จะยิ่งเป็นเรื่องหลอกลวงอย่างยิ่ง. นาฬิกาก็ไม่ใช่เวลา, เขาทำนาฬิกาขึ้นพอเป็นเครื่องกำหนดระยะหนึ่งๆ ที่จะใช้กับเวลา เกี่ยวกับการงานของคนเป็นส่วนใหญ่ ตามที่ได้เอาพระอาทิตย์ พระจันทร์ เป็นต้น เป็นหลักเกณฑ์; นี่มันเป็นเพียงอุปกรณ์ เครื่องสำหรับกำหนดเวลาในขอบเขตของมนุษย์ ผู้มีความต้องการเท่านั้น. *มนุษย์สนใจเพียงเท่านี้ ก็รู้สึกว่าเวลาล่วงไป, เมื่อตัวยังไม่ได้รับอะไรตามที่ตัวต้องการ ก็มีความทุกข์อยู่ตลอดเวลา.* ฟังดูให้ดีว่า การที่มีความทุกข์อยู่ตลอดเวลานั้น มันมีความหมายสักเท่าไร

เป็นปัญหาสักเท่าไร, เมื่อมีปัญหาแล้ว ก็เรียกว่ามันมีความทุกข์. การที่มีความทุกข์นี้ ไม่น่าปรารถนาเลย, มนุษย์จึงดิ้นรนต่างๆ ที่จะแก้ไขความทุกข์อันเกี่ยวกับเวลา.

แม้**การบำเพ็ญบุญเนื่องด้วยปีใหม่นี้**ก็ตาม มันก็มาจากปัญหาที่ว่า มนุษย์ต้องการจะปลอดภัย ต้องการจะมีความสุขตามความอยากของตนๆ จึงได้สนใจอะไรๆ เกี่ยวกับปีใหม่ตามที่เขาบัญญัติ หรือนิยมนับถือกันอย่างไร. เป็นเหตุให้ต้องมีอะไรทำ นิ่งอยู่ไม่ได้ แล้วมันได้ผลคุ้มกันหรือไม่ ก็เป็นสิ่งที่ต้องคิดดู ดังที่กล่าวแล้ว; ถ้ายิ่งทำยิ่งโง่ ยิ่งทำยิ่งมากยิ่งลำบากมาก ก็ไม่ทำเสียจะดีกว่า. ดังนั้น **ถ้าจะทำ ก็ต้องทำให้เป็นไปในทางที่ว่ามนุษย์นี้ เอาชนะเวลาได้ ตามลำดับ หรือตามสมควรแก่ความเป็นมนุษย์ของตน;** เป็นมนุษย์ชั้นเลิศอย่างพระพุทธเจ้านั้น เอาชนะเวลาได้, *เวลาไม่มีความหมายสำหรับผู้หมดกิเลสแล้ว คือพระอรหันต์ทั้งหลาย, เวลามีความหมายแก่บุคคลที่ยังมีความอยากความต้องการอยู่.*

เดี๋ยวนี้เวลาปีใหม่ของเราได้มาถึงเข้าแล้วในรูปใด เราจึงต้องคิดดู; มาในรูปที่ทำให้ความทุกข์มากกว่าปีเก่า หรือน้อยกว่าปีเก่า, ถ้ามันมาในรูปที่ทำให้ความทุกข์น้อยกว่าปีเก่า มันก็ดีมาก. แต่เดี๋ยวนี้ใครรู้บ้างว่า มันจะมาในรูปนั้น

เพราะว่าแม้แต่สิ่งที่เรียกว่าเวลา เราก็ไม่รู้จักมันเสียแล้ว, และคำว่าอนาคตมันก็ยังมาไม่ถึง, เราไม่รู้ เรายังรู้ไม่ได้ว่า ปีนี้มันจะดีกว่าปีเก่าหรือไม่, เราก็ได้แต่ตั้งใจว่า จะต้อนรับมันให้ดีกว่าปีเก่า; แต่แล้วเราก็ยังโง่ในข้อที่ว่า ต้อนรับอย่างไรเรียกว่าดีกว่าปีเก่า, *ถ้าเราต้อนรับเหมือนปีเก่า จะเรียกว่ามันดีกว่าปีเก่าได้ที่ตรงไหน?* เมื่อเราต้องการจะต้อนรับปีใหม่ให้ดีกว่าปีเก่าจริง เราก็ต้องมาคิดดูว่า มันมีอะไรแปลกหรือใหม่ ในทางที่จะชนะเวลาเหมือนพระพุทธเจ้า.

ด้วยเหตุฉะนี้เอง เราจะต้องกล่าวว่า ***เราจะต้องมีกิเลสตัณหาหรือความอยากให้น้อยกว่าปีเก่าเท่านั้น จึงจะเรียกว่าเราต้อนรับปีใหม่ดีกว่าปีเก่า.*** ถ้าเรามีกิเลสตัณหามากกว่าปีเก่า; อาการมันก็เลวร้ายมากขึ้น ความเป็นพุทธบริษัทก็น้อยลง, แม้แต่ความเป็นมนุษย์ก็น้อยลง เพราะมันมีความทุกข์มากขึ้น, และต้อนรับปีใหม่นี้เลวกว่าปีเก่า. ทุกคนจะต้องคิดดู โดยไม่เข้าข้างตัว อย่าเห็นแก่ตัว ว่าตัวได้ต้อนรับปีใหม่ดีกว่าปีเก่า ในทางที่จะลดความทุกข์ให้น้อยลงไปหรือหาไม่นี้ ด้วยกันให้ทุกคน. อาตมาขอยืนยันว่าต้อนรับปีใหม่ให้ดีกว่าปีเก่านั้น มันต้องมีกิเลสตัณหาหรือมีความชั่วน้อยกว่าปีเก่า, ถ้ามันเท่ากัน มันก็ไม่ดีกว่าปีเก่า, ถ้ามันมากขึ้น มันก็เลวกว่าปีเก่า; ฉะนั้น การที่มีความโลภโมโทสัน การเบียดเบียนกัน เอาเปรียบอิจฉาริษยากัน

หรืออะไรทำนองนั้น มันน้อยลงไปกว่าปีเก่าหรือไม่. จึงมีการกระทำอะไรๆ ที่ขยายออกไปในทางของกิเลสตัณหาแล้ว, สิ่งที่เรียกว่าปีใหม่นั้น จะไม่น่าปรารถนาเลย; คือจะมีความทุกข์มากกว่าปีเก่าเป็นแน่.

นี่แหละเป็นข้อที่เราจะต้องส่ายตามองดูให้ดี ว่า ปีใหม่นี้มันมีกันอยู่สักกี่แบบ **ปีใหม่** ปีใหม่ๆ นี้ มันมีกันอยู่สักกี่แบบ. อาตมาคิดว่ามันควรจะมีอยู่สัก **๓ แบบ คือปีใหม่ของเด็ก ๆ** อย่างหนึ่ง, **ปีใหม่ของคนขลาดกลัว** นี้อย่างหนึ่ง, **ปีใหม่ของคนที่ไม่ขลาดไม่กลัว** นี้อีกอย่างหนึ่ง, รวมเป็น ๓ อย่าง หรือ ๓ แบบ. ลองคิดดูว่ามันจะมองเห็นได้หรือไม่ในการที่เราจะจัดให้ปีใหม่นี้มีสัก ๓ แบบ คือปีใหม่อย่างเด็กๆ, ปีใหม่อย่างคนขลาด, ปีใหม่อย่างคนไม่กลัว คือคนกล้า.

ปีใหม่อย่างเด็กนั้น คือปีใหม่ของคนที่ไม่ต้องรับผิดชอบ. เด็กๆ เขายังเล็ก เขาไม่รู้สึกความรับผิดชอบ ไม่มีความคิดนึกอย่างผู้ใหญ่, เกี่ยวกับเรื่องความดีหรือความชั่วก็ยังไม่ได้รู้สึกมากเหมือนผู้ใหญ่. โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กทารกที่นอนอยู่ในเบาะ, ปีใหม่ของเด็กทารกนี้ ก็ไม่มีความหมายอะไร; ไม่รู้ว่าเวลาล่วงไปกี่เดือน กี่ปี กี่วัน รู้แต่ว่าหิวหรือยัง เมื่อหิวก็ต้องกินนมแม่, อิ่มแล้วก็นอนสบาย, หิวก็ต้องกินนมแม่, เครื่องกำหนดเวลาของเด็กทารกนั้น ก็คือ

ความหิวนั่นเอง. ดังนั้น ***ความหิวนั่นแหละ เป็นเครื่องกำหนดเวลาของทารกนั้น,*** ไม่ใช่เดือน ตะวัน นาฬิกา หรืออะไรอย่างที่คนโตๆ เขาใช้กัน; เวลาของเด็กทารกก็คือความหิว.

ทีนี้ถ้าเด็กโตขึ้นมาหน่อย พอจะวิ่งได้ เล่นได้ มันก็ต้องการแต่เรื่องเล่น เรื่องกิน, ได้กิน ได้เล่น เวลาก็หยุดไปทันที, ไม่ได้กิน ไม่ได้เล่นตามที่ต้องการ เวลาก็เป็นฟืนเป็นไฟขึ้นมาทันที; ฉะนั้น มันจึงอยู่ที่เรื่องกินเรื่องเล่น ไม่ใช่อยู่ที่อะไรมากไปกว่านั้น. ***ปีใหม่ของเด็ก ๆ มันก็เป็นเรื่องไม่มีความรับผิดชอบอะไร ไม่มีความหมายอะไรสำหรับคำว่าความดีหรือความชั่ว, มีแต่เรื่องได้กินให้อิ่ม ได้เล่นให้สนุก ก็พอแล้ว.***

ทีนี้เราไปสอนเด็กๆให้ถือว่า ได้กินได้เล่นตามที่ต้องการนั่นแหละ เขาเรียกว่าดี เพราะฉะนั้น ให้อุตส่าห์ทำอย่างนั้น อุตส่าห์ทำอย่างนี้ แล้วก็จะได้กินได้เล่นตามที่ต้องการนั้นมากขึ้น; เด็ก ๆ ก็รู้จักอยาก รู้จักปรารถนาที่จะทำความดีขึ้นมา, จนกลายเป็นผู้ที่รู้เรื่องดี รู้เรื่องชั่ว ตามที่เขาบัญญัติกันไว้อย่างไร; เพราะเหตุฉะนี้ เราจึงจัดพวกเด็ก ๆ นี้ไว้พวกหนึ่งต่างหากจากผู้ใหญ่, มีความรู้สึกในทางจิตใจไปตามแบบของเด็ก ๆ. ฉะนั้น ปีใหม่ของเด็ก ๆ ก็ต้องมีไป

ตามแบบของเด็กๆ; คือปีใหม่ของคนที่ไม่ต้องรับผิดชอบ ไม่มีวิตกกังวล, เพราะเขายังไม่รู้เรื่องอะไรที่จะต้องรับผิดชอบ มันก็สบาย, ปีใหม่ของเด็กๆ มันก็สบาย เพราะมีแต่ว่าจะได้กินอะไรแปลกหรือมากขึ้นไปเท่านั้นเอง. นี่เรียกว่าปีใหม่แบบเด็กๆ.

ทีนี้ **ปีใหม่แบบที่สอง** คือคนที่มีความหวาดกลัว, ได้แก่ **ปีใหม่ของคนที่ธุระยังไม่เสร็จ.** ลองคิดดูให้ดีว่า *ธุระยังไม่เสร็จนี้มันมีความหมายอย่างไร?* คนที่รู้สึกว่าธุระของเรายังไม่เสร็จ นี้จะเป็นคนนอนสบายไม่ได้ ***จะเป็นคนมีจิตใจที่หยุดไม่ได้, มันมีแต่ความวิตกกังวลขวนขวาย.*** ปีใหม่ของคนที่ธุระยังไม่เสร็จ และมีความรับผิดชอบจะต้องทำให้เสร็จนี้ มันจึงต่างกับปีใหม่ของเด็กๆ ที่ไม่มีความรับผิดชอบ; แม้จะไม่มีความรับผิดชอบอะไร มากไปกว่าจะต้องทำตามที่เขานิยมกัน หรือทำให้ได้สิ่งที่ตัวต้องการจะได้, นี้มันก็เป็นความรับผิดชอบแล้ว.

คนที่โตขึ้นมาจากเด็กๆ ก็คือคนหนุ่มคนสาว และพ่อบ้านแม่เรือน, คนหนุ่มคนสาวก็มีอะไรที่เป็นแผนการหรือโครงการ ที่หวังไว้อย่างนั้นอย่างนี้ ในการศึกษาก็ดี ในการงานก็ดี; เหล่านี้ล้วนแต่เรียกว่าธุระด้วยกันทั้งนั้น และเมื่อธุระนี้ยังไม่เสร็จ แล้วคนนั้นก็ต้องมีความขลาดความกลัว

เพราะธุระยังไม่เสร็จ : คนหนุ่มสาวก็มีความขลาดความกลัวเพราะธุระยังไม่เสร็จ, พ่อบ้านแม่เรือน คนแก่ชรา ก็มีความหวาดกลัวเพราะธุระยังไม่เสร็จ. คนหนุ่มสาว ธุระเรื่องรักๆ ใคร่ๆ ยังไม่เสร็จ ก็มีความกระวนกระวาย, พ่อบ้านแม่เรือน ธุระเรื่องเงินทอง ข้าวของ เกียรติยศ ชื่อเสียง ยังไม่เสร็จ ก็มีความกระวนกระวาย, คนแก่คนชรารู้สึกว่าบุญกุศลยังไม่ได้ทำไว้มากพอ สำหรับตายไปชาติหน้า ก็มีความกระวนกระวาย; ถ้าไปดูที่ความกระวนกระวายแล้วก็เหมือนๆ กันไปทั้งนั้น มันทรมานใจอย่างเดียวกันทั้งนั้น. แต่ว่าต้นเหตุที่จะทำให้กระวนกระวายนั้น มันก็ต่างๆ กัน, คนหนุ่มคนสาวก็มีต้นเหตุที่ทำให้กระวนกระวายไปอย่างหนึ่ง, พ่อบ้านแม่-เรือนก็อีกอย่างหนึ่ง, คนแก่ชราก็อีกอย่างหนึ่ง, แต่ล้วนแต่มีความกระวนกระวายด้วยกันทั้งนั้น.

นี่ปีใหม่ของคนที่ธุระยังไม่เสร็จมันเป็นอย่างไร. ลองคิดดู, ทำบุญปีใหม่นี้ก็ด้วยหวังว่าจะให้อะไรๆ มันดีขึ้นกว่าปีเก่า, แม้มองไม่เห็นเพราะคิดไม่เป็น ก็เชื่อตามที่เขาทำๆ กัน หรือตามที่เขาบัญญัติกันไว้อย่างไร นิยมกันมาอย่างไร เชื่อและสอนกันมาอย่างไร. *เมื่อตัวไม่มีทางที่จะมองให้ดีไปกว่านั้นได้ หรือเห็นอะไรแปลกออกไปได้ ก็ต้องทำตามที่เขาทำ, ก็ทำบุญปีใหม่และขึ้นปีใหม่ ตามประสาของ*

คนที่ธุระยังไม่เสร็จ; ทำทุกอย่างทุกประการที่ตนเชื่อ หรือหลง หรือโง่ก็ได้ ว่ามันจะมีผลดีแก่การที่ขึ้นปีใหม่.

อย่างนี้ต้องมองในลักษณะที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การกระทำนั้นมันช่วยให้ยุ่งยากมากขึ้นหรือเปล่า แล้วมันได้ผลคุ้มค่ากันหรือเปล่า.

ยกตัวอย่างสักเรื่องหนึ่งว่า เดี๋ยวนี้คนนิยมส่งบัตรความสุขปีใหม่แก่กันและกันมากขึ้นๆ มากขึ้น จนกิจการนี้ต้องใช้เงินหมุนเวียนเป็นสิบๆ ล้าน, หรือร้อยล้านพันล้านไปแล้วก็ได้, เมื่อกล่าวทั่วไปทั่วโลก มนุษย์จะต้องมีทุนหมุนเวียนในการส่งความสุขปีใหม่กัน เป็นร้อยล้านพันล้านแล้วก็ได้; เพราะต้องพิมพ์บัตร จะต้องมีบริการไปรษณีย์ มีคนไปรษณีย์สำหรับส่ง, เรือ รถจะต้องบรรทุกบัตรนี้เป็นตันๆ สำหรับจะไปส่ง; นี้ก็ล้วนแต่ต้องใช้เงิน. ความยากลำบากในข้อนี้ก็มีมาก เพราะว่ารวมความแล้ว มันทำให้คนมีความสุขจริงขึ้นหรือเปล่า? มีความสุขมากขึ้นกว่าปีที่แล้วมาหรือเปล่า? ถ้ามันไม่ให้อะไรในทำนองนั้น นอกจากให้ความยุ่งยากลำบากมากขึ้นแล้ว; *คนก็โง่ไปกว่าเดิม โง่ไปกว่าปีเก่า ทำตนเองให้ลำบากมากไปกว่าปีเก่า,* มันก็เป็นคนบ้าที่เอ่ยอ้างว่า เราส่งความสุขปีใหม่ให้แก่กันและกัน.

นั่นคือการกระทำของคนที่ไม่รู้จักเรื่องอันเกี่ยวกับเวลา ทำอะไรนิยมๆ เพ้อๆ ตามกันไป, จนไม่ได้รับผลอะไรนอกจากความยุ่งยากลำบากมากขึ้นกว่าเดิม, ภายในนามที่ไพเราะเพราะพริ้งว่า *"ความสุขปีใหม่".* ความสุขปีใหม่ก็ไม่มีอะไรมากไปกว่าเปลืองสตางค์มากกว่าเดิม ยุ่งยากมากกว่าเดิม ไม่ได้ทำมนุษย์ให้ดีขึ้นเพราะเหตุนั้น กลับทำให้มันยุ่งยากลำบากมากขึ้นเพราะเหตุนั้น, เพิ่มความโง่ให้มากขึ้น ว่าทำอย่างนั้นมันดี. มันโง่ตรงที่เข้าใจผิดไปว่า ทำอย่างนั้นมันดี ทั้งที่มันไม่ได้ดี, และไม่มีประโยชน์อะไร, ลำบากเปล่าเปลืองเปล่า อย่างนี้ จะไม่ให้เรียกว่าโง่กว่าปีเก่าแล้วจะให้เรียกว่าอย่างไรเล่า.

นี่แหละปีใหม่ของคนที่ยังไม่เสร็จธุระ มันเป็นอย่างนี้, คือ ***คนที่ยังไม่เสร็จธุระนั้นมันกลัว,*** มันกลัวมากๆ ***มันก็ต้องทำอะไรไปด้วยความหวาดกลัว.*** เช่น คนขี้ขลาดก็แขวนพระเครื่องพวงใหญ่ หนักจนคอนี้จะทนไม่ไหวเสียแล้วก็ยังไม่หายกลัว. คิดดูเถิด, มันก็ยังไม่หายกลัว บางทีเพิ่มเข้าไปอีกสององค์ ความกลัวมันก็เพิ่มไปอีกสองเท่าก็ได้, ถ้าไม่กลัวมาก แล้วจะเพิ่มเข้าไปทำไม. ดังนั้น เมื่อเพิ่มเข้าไปด้วยความกลัว มันก็เท่ากับทำให้กลัวมากขึ้นๆ มากขึ้น. มีพระแขวนคอจนคอจะทนไม่ไหว มันก็คือมีความกลัวมากจนจิตใจแทบจะทนไม่ไหว, ไม่มีอะไรมากไปกว่านั้น.

เรื่องเหล่านี้มันคล้ายๆ กันหมด ในข้อที่ว่า ถ้าทำผิดวิธีแล้วมันย่อมได้ผลในลักษณะที่ตรงกันข้าม, แต่เรากลับเข้าใจผิดว่ามันถูกเหลือเกิน, มันถูกกว่าเก่า มันดีกว่าเก่า. นี่แหละคือตัวความโง่หรือตัวความหลง, ซึ่งควรจะเป็นที่น่าละอายสำหรับพุทธบริษัท. เพราะว่าคนสมัยก่อนที่เราประณามเขาว่าเป็นคนโง่นั้น เขาไม่ต้องลำบากยุ่งยากเพราะเหตุนี้, สุนัขและแมวก็ไม่ต้องยุ่งยากลำบากเพราะเหตุนี้, แล้วมันก็ไม่ได้มีอะไรที่เป็นความทุกข์ยากลำบากเพิ่มขึ้น. *พวกที่จะทำให้มีความสุขมากขึ้น แล้วกลับมีความทุกข์มากขึ้นนี้ จะเรียกว่าอะไร ถ้าไม่เรียกว่าคนบ้า; แต่มันเป็นบ้าทางจิตทางวิญญาณที่เข้าใจยาก, และเมื่อมันบ้าเหมือนๆ กันหมดแล้ว ก็ไม่มีใครจะมาว่าใครเป็นคนบ้า, เพราะมันเป็นอย่างเดียวกันทั้งหมดทั้งสิ้น.*

นี่วิธีการ หรือระเบียบงาน ระบอบงาน เกี่ยวกับการส่งความสุขปีใหม่ในโลกนี้ มันเป็นอย่างนี้อยู่ทั่วไปทั้งโลก; คือปีใหม่ของคนหวาดกลัว เพราะยังไม่เสร็จธุระที่ตนจะต้องทำ คือบุถุชนนั่นเอง. เมื่อโลกนี้เต็มไปด้วยบุถุชนแล้ว มันก็มีแต่เรื่องปีใหม่ของคนที่ขี้ขลาดหวาดกลัว ก็ทำไปตามขนบธรรมเนียมประเพณี; หมดเปลืองไปเท่าไรๆ ก็ดูเอาเองก็แล้วกัน, เพียงแต่บัตรความสุขอย่างเดียวก็ต้องเป็นร้อยล้านพันล้าน, ถ้าไปนึกถึงสิ่งของอย่างอื่นซึ่งใช้ในการ

ประดับประดา ทำตามพิธีรีตองตามทางของศาสนาอย่างนั้นอย่างนี้แล้ว มันก็ยิ่งมากไปกว่านี้อีกมาก. ถ้าความทุกข์เท่าเดิม มันก็เป็นปีใหม่ที่ไม่ดีกว่าปีเก่า เท่าๆ กับปีเก่า, ถ้าเปลืองหรือลำบากมากกว่าก่อน มันก็เป็นปีใหม่ที่เลวกว่าปีเก่า; ควรจะนึกกันให้มากในข้อนี้. นี้เรียกว่าปีใหม่ของคนขลาด.

ทีนี้**ดูต่อไป** ถึงปีใหม่ของคนที่ไม่กลัวหรือไม่ขลาด คือ**ปีใหม่ของคนที่เสร็จธุระแล้ว.** ปีใหม่ของคนที่ยังไม่เสร็จธุระ หรือธุระยังไม่เสร็จนั้น เต็มไปด้วยความทรมานอย่างนี้ไม่ได้ดีขึ้นกว่าปีเก่า, แต่ปีใหม่ของคนที่เสร็จธุระแล้วนั้นเป็นอย่างไรบ้าง ท่านทั้งหลายลองคำนวณดูเอาเองก็แล้วกัน. โดยหลักง่ายๆ ว่า คนที่ทำธุระของตนเสร็จแล้วนั้น มันมีความสบายใจเท่าไร, กล้าเยาะเย้ยเวลา กล้าเยาะเย้ยนาฬิกาเพราะว่าธุระของฉันเสร็จแล้ว. เมื่อเราทำธุระอะไรเสร็จลงไปจริงๆ แล้ว มันสบายเท่าไร มันเบาเท่าไร ท่านตอบได้ไหมว่าเพราะเหตุไร? ถ้าไม่โง่เกินไปและเป็นพุทธบริษัทอยู่บ้างแล้ว ก็ตอบได้ว่า ***ขณะนั้นกิเลสตัณหามันระงับไป ตัวกู–ของกูมันระงับไป เพราะทำหน้าที่ของตนเสร็จแล้ว มันจึงเบาสบาย,*** เพราะไม่มีกิเลสตัณหาครอบงำ ไม่มีตัวกู–ของกูลุกขึ้นมาเต้นเร่าๆ.

มันน่ายินดีไหม? น่าปรารถนาไหม? สำหรับปีใหม่ของคนที่เสร็จธุระแล้ว. มันมีความสดใสแจ่มใสชุ่มชื่นเยือกเย็นขึ้นมาจริงๆ, มันจึงตอบอยู่ในตัวแล้วง่าย ๆ ว่า ***การเสร็จธุระนั่นเองคือปีใหม่*** ที่ใหม่ออกมาจริงๆ. ทำธุระต่าง ๆ ให้เสร็จเถิด ปีใหม่มันจะเป็น ***ปีใหม่ที่สดใส ที่ชุ่มชื่นเยือกเย็นจริง ๆ.*** ไม่ต้องปีใหม่ดอก แม้เดือนใหม่มันก็จะเป็นสุขอย่างยิ่ง วันใหม่ก็จะเป็นสุขอย่างยิ่ง ชั่วโมงใหม่ นาทีใหม่ ก็ล้วนแต่จะเป็นสุขอย่างยิ่ง, เพราะว่าฉันเสร็จธุระแล้ว; *จึงถือเอาการเสร็จธุระแล้วนี่แหละเป็นเครื่องวัด* ว่า *ปีใหม่ของใครจะชุ่มชื่นเยือกเย็นอย่างไร*, เพียงไหน. ปีใหม่ของคนที่เสร็จธุระแล้ว กับของคนที่ธุระยังไม่เสร็จ มันต่างกันอย่างตรงกันข้ามอย่างนี้.

ทีนี้บางคนอาจจะแย้งหรือค้านว่า เรายังไม่เป็นพระอรหันต์ *เราจะเป็นคนเสร็จธุระแล้วได้อย่างไร?* ข้อนี้ขอตอบว่า เรื่องเสร็จธุระแล้วหรือไม่ นี่มันเกี่ยวกับใจ, แม้ยังไม่เป็นพระอรหันต์ แต่ถ้ารู้จักทำจิตใจให้เป็นคนเสร็จธุระแล้วก็ยังทำได้. ตัวอย่างง่าย ๆ เช่น *คนสันโดษ มีความสันโดษพอใจเท่าที่กระทำได้ หรือมีอยู่ แล้วก็พอใจ; นี่ก็เรียกว่าคนเสร็จธุระแล้ว* โดยปริยายหนึ่งด้วยเหมือนกัน.

ตัวอย่างเช่น เป็นชาวนาทำงานหนัก ต้องขุดดินเป็นตัวอย่าง ขุดดินทีหนึ่งให้ถือว่าธุระเสร็จไปแล้วทีหนึ่ง แล้วให้สบายใจ เพราะมันเสร็จไปแล้วทีหนึ่ง, ขุดสองทีก็สบายใจ เพราะมันเสร็จไปแล้วสองที. ลองเป็นคนสันโดษอย่างนี้เถอะ มันจะเป็นคนที่มีธุระเสร็จแล้วอยู่ทุก ๆ นาที ทุก ๆ วินาที จึงเป็นคนมีความสุขตามแบบของคนที่มีธุระเสร็จแล้ว.

แต่เดี๋ยวนี้คนไม่สันโดษกันอย่างนี้ มีความโลภมากเกินไป อะไร ๆ ก็ล้วนแต่ยังไม่เสร็จ; แม้จะไถนาเสร็จแล้ว ขุดดินเสร็จหมดทั้งผืนนาแล้ว มันก็ยังมีความหวังอย่างอื่นทรมานใจ ไม่มีอะไรที่เสร็จ. นี้เพราะเขาไม่รู้จักใช้ธรรมะในพระพุทธศาสนา ในข้อที่เรียกว่าสันโดษ. ถ้าเขาเข้าใจคำว่าสันโดษของพระพุทธเจ้าดี ก็จะสามารถมีความอิ่มอกอิ่มใจหรือปีติปราโมทย์ ทุกอิริยาบถที่เคลื่อนไหว ทุกขณะที่มีการเคลื่อนไหว กระดิกตัวไปนิดเดียวก็มีความสุข เพราะถือว่าธุระได้เสร็จไปแล้วเท่านั้น; มันเป็นเคล็ดลับอยู่มากในข้อนี้ ถ้าไม่รู้จักทำจิตใจให้ดี ๆ ก็ไม่มีทางจะประสบเลย. แล้วคนสมัยนี้ไม่รู้เรื่องนี้ เข้าใจผิดเรื่องนี้ จนถึงกับหาว่า เรื่องสันโดษนั้นเป็นเรื่องของคนขี้เกียจ. บางคนกล้าพูดว่า พุทธศาสนาไม่ดี ก็เพราะมีการสอนเรื่องสันโดษ อย่างนี้ก็มี; เป็นคนใหญ่ ๆ โต ๆ มีเกียรติยศชื่อเสียงด้วยซ้ำไป ที่พูดอย่างนี้;

เพราะความโง่ของเขาเอง ที่ไม่รู้จักพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า ที่สอนว่าสันโดษนั้นเป็นอย่างไร?

สันโดษนั้นให้หยุดความต้องการเสีย หยุดกิเลสตัณหาเสีย แล้วทำอะไรไปด้วยสติปัญญา ที่สำนึกเพียงในหน้าที่ ว่าหน้าที่มีอย่างไร ก็ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ ทำงานเพื่องาน ทำงานเพื่องานอย่างนี้มันก็เย็นใจ, แต่ถ้าทำงานเพื่อเงินขึ้นมา มันก็เป็นนรกขึ้นมาทันที, ทำงานเพื่อตัวกู–ของกูขึ้นมาเมื่อไร มันก็เป็นการตกนรกหมกไหม้ขึ้นมาทันที, เพราะว่ามันไม่มีสันโดษ; มันมีกิเลสตัณหาที่กว้างขวางออกไปอย่างพรวดพราด, มันก็มีความเผาลนจิตใจให้เร่าร้อนเหลือประมาณ.

ทีนี้ในทำนองที่ตรงกันข้าม รู้จักใช้สติปัญญาควบคุมจิตใจ ไม่ให้มีกิเลสตัณหาปรากฏในขณะนั้น *ทำงานเพื่องานทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ อย่างที่เรียกว่า "เป็นอยู่เหมือนตายแล้ว", นี้จะไม่มีความทุกข์เลย.* ที่วัดนี้มีอุดมคติเป็นมนต์หรือเป็นเครื่องราง เพื่อจะคุ้มครองตัวเองในข้อนี้ จึงได้มีหลักว่า ***"กินข้าวจานแมว อาบน้ำในคู เป็นอยู่เหมือนตายแล้ว".***

"กินข้าวจานแมว" นั้น ก็บอกความหมายชัดอยู่แล้วว่า ไม่ต้องการอะไรมากไปกว่านั้น; กินพอไม่ให้มันตาย มัน

จึงไม่มีตัวกู–ของกูที่มีกิเลสตัณหา จะกินอย่างนั้นอย่างนี้ เหมือนที่คนธรรมดาทั่วไปเขาอยากกัน.

"อาบน้ำในคู" นี้มีความหมายว่า เราไม่จำเป็นที่จะต้องมีอะไรๆ ให้ลำบากยุ่งยากเกี่ยวกับการเป็นอยู่ ลงไปในคูก็อาบน้ำได้; ฉะนั้น ที่อยู่ที่อาศัยอะไรทุกๆ อย่างนั้น เอาเท่าที่มันจะเป็นไปได้โดยง่ายตามธรรมชาติเถิด.

"เป็นอยู่เหมือนตายแล้ว" นี้ ก็คือทำงานโดยไม่มีความรู้สึกเป็นตัวกู–ของกู หัดทำงานโดยไม่ต้องมีความคิดนึกรู้สึกเป็นตัวกู หรือของกู, คือไม่ทำงานด้วยคิดว่า มันจะเป็นผลแก่ตัวกู หรือของกู ทำมันไปตามที่มันควรจะทำ ตามหน้าที่ที่ควรจะทำ หรือตามธรรมชาติที่ควรจะทำ, ไม่คิดว่าเพื่อตัวกู หรือของกู. ทีนี้เมื่อไม่มีความคิดว่าตัวกูหรือของกู มันก็เท่ากับตายแล้ว.

ทีนี้การเป็นอยู่นั้น ยังกินอาหารอยู่ ยังทำการงานอยู่ นี้เรียกว่าเป็นอยู่ แต่ว่าเป็นอยู่เหมือนกับตายแล้ว. *เป็นอยู่เหมือนกับตายแล้ว ก็ตรงที่ว่า ไม่มีตัวกู–ของกูที่จะเอาอะไรจะเป็นอะไร จะได้อะไร จะเสียอะไร, ไม่มีธุระที่ยังค้างคา ทำไปเท่าไร มันเสร็จเท่านั้น, ทำไปวันหนึ่งมันเสร็จวันหนึ่ง, ทำไปชั่วโมงหนึ่งมันเสร็จชั่วโมงหนึ่ง, มันเป็นคนที่มีธุระ*

เสร็จแล้ว อยู่ทุกเวลานาที. ด้วยเหตุนี้ มันจึงไม่เป็นทุกข์ โดยที่ไม่ต้องเป็นพระอรหันต์, ไม่คำนึงถึงการเป็นพระอรหันต์ ไม่อยากเป็นพระอรหันต์ อยากแต่ว่าเป็นอยู่เหมือนตายแล้ว อย่างเดียวเท่านั้น. นี่แหละคือทางออก ที่คนธรรมดาสามัญ จะเป็นอยู่ได้เหมือนกับคนที่เสร็จธุระแล้ว, คือเหมือนกับ พระอรหันต์.

ทีนี้อีกพวกหนึ่งก็คือพวกพระอรหันต์ เพราะว่าหมด กิเลสโดยสิ้นเชิง; แม้ว่าท่านกำลังฝึกเพื่อความเป็นพระ อรหันต์ มันก็ยังมีผลอย่างเดียวกัน และเมื่อหมดกิเลสหมด ตัวกูแล้ว มันก็ไม่มีปัญหาอะไรเหลือเลย. คนสันโดษก็มีความ รู้สึกว่า เสร็จธุระแล้ว, คนไม่มีตัวกูก็เป็นคนที่มีความรู้สึกว่า เสร็จธุระแล้ว, เราไม่ต้องคิดถึงความเป็นพระอรหันต์ก็ได้ ขืน ไปคิดมันก็เพิ่มความอยากได้อยากเป็นอะไรขึ้นมาอีก, มันก็นำ ความทุกข์มาอีก; เป็นอยู่อย่างตายแล้วเรื่อยไปนั่นแหละ มัน จะมีความเป็นพระอรหันต์ชั่วคราว หรือถาวรได้ในที่สุด อยู่ ในตัวมันเองแล้ว. นี้เรียกว่า *คนที่ไม่มีตัวกู.*

รวมความว่า คนสองพวก คือคนสันโดษพวกหนึ่ง, คนไม่มีตัวกูพวกหนึ่ง; นี้เป็นคนที่ไม่มีความทุกข์ เพราะเป็น คนเสร็จธุระแล้ว. ***ปีใหม่ของคนชนิดนี้เป็นปีใหม่จริง คือ มันใหม่อยู่เสมอในข้อที่ไม่มีความทุกข์เลย, มีแต่ความ***

สดชื่นแจ่มใสเยือกเย็นมากขึ้นๆ จนกว่าจะเป็นพระอรหันต์. ยิ่งเป็นพระอรหันต์แล้ว มันก็เสร็จธุระ หมดธุระ หมดหน้าที่ หมดอะไรโดยสิ้นเชิง; ปีใหม่ก็เป็นปีใหม่ที่เป็นอนันตกาล เป็นปีใหม่นิรันดร เป็นปีใหม่อนันตกาลที่ใหม่จริง; คือมีความสุข ไม่รู้จักเก่า ได้แก่ความสุขคือนิพพาน เพราะความที่หมดกิเลสนั้น. นี้เราเรียกว่าปีใหม่ของคนกล้า ปีใหม่ของคนไม่ขลาดกลัว, เป็นอย่างสุดท้าย.

ขอทบทวนอีกครั้งหนึ่งว่า ปีใหม่นี้มี ๓ แบบ, **ปีใหม่ ๓ แบบก็คือ** ปีใหม่แบบเด็กๆ, ปีใหม่แบบคนขี้ขลาด, และปีใหม่แบบคนไม่กลัว : **ปีใหม่แบบเด็กๆ ไม่รับผิดชอบอะไร** ไม่มีธุระการงานอะไร มันก็ไม่มีความทุกข์อะไรมากนัก, **แต่ว่ามันพร้อมที่จะขยายไปในทางที่จะมีความทุกข์เมื่อโตขึ้นมา;** นี้เรียกว่าปีใหม่แบบเด็กๆ. **ปีใหม่แบบที่สองคือแบบคนขี้ขลาด เพราะธุระยังไม่เสร็จ,** ได้แก่ท่านทั้งหลายทั่วไปทุกคน ที่รู้สึกว่าธุระของเรายังไม่เสร็จ. **ปีใหม่แบบที่สาม ก็ได้แก่ความใหม่ของคนกล้า,** ได้แก่ท่านทั้งหลายบางคน **ที่รู้จักตั้งจิตใจของตนให้มีความสันโดษ และกล้ามีความรู้สึกในทำนองที่ไม่มีตัวกูของกูเป็นอยู่เหมือนตายแล้ว** ดังที่ว่ามา.

ขอย้ำว่า จงกำหนดจดจำปีใหม่ ๓ แบบนี้ไปพิจารณาดูให้ดี โดยวันนี้เป็นวันตั้งต้น; ว่าปีใหม่ของเราจะใหม่จริงขึ้นมาได้อย่างไร ในข้อที่ว่า *จะไม่มีความทุกข์ซ้ำกับปีเก่า; แต่จะมีความสงบสุขแปลกออกไปจากปีเก่า* โดยคิดดูพิจารณาดูจากปีใหม่ ๓ แบบนี้ แล้วถือเอาสักแบบหนึ่งเถิด, ***ขอแต่ให้มีความทุกข์น้อยก็แล้วกัน.*** เมื่อเป็นดังนี้แล้ว เวลามันก็จะละอายไปเอง, มันไม่กล้าครอบงำย่ำยีบุคคลที่สามารถทำปีใหม่ให้ถูกต้อง คือทำธุระให้เสร็จอยู่เสมอนี่เอง; สิ่งที่เรียกว่าเวลาก็เปิดหนี ไม่จ่อหน้าคนผู้มีจิตใจตั้งไว้ชอบ ตามแบบของพระพุทธเจ้า คือไม่มีตัวกูไม่มีของกู ไม่มีกิเลสตัณหา. แม้ว่าจะไม่หมดกิเลสตัณหา ก็ควบคุมอย่าให้กิเลสตัณหาเกิดขึ้นมาอย่างนั้นอย่างนี้ได้, ให้มันอดอาหารอยู่ในภายใน ไม่เท่าไรมันก็จะเหือดแห้งสิ้นไปโดยไม่มีเหลืออยู่เลย; ***ก็จะเป็นคนที่ได้ปีใหม่อนันตกาล ปีใหม่นิรันดร สมตามความหมายของความเป็นพุทธบริษัท*** เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน อยู่ทุกๆ ทิพาราตรีกาล ดังวิสัชนามา.

ธรรมเทศนาสมควรแก่เวลา เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้.

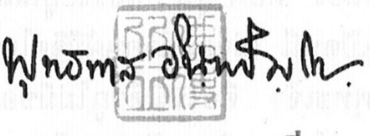

พุทธทาส ๑๐๐ ปี

๒๗ พฤษภาคม ๒๔๔๙ - ๒๕๔๙

ความวิตก.

๑ คนเริ่มแก่ ใจก็แก่ แต่จะวิตก
คนแก่หงก ก็ไม่คลาย, ยิ่งคล้าย "บ้า"
นั่นวิสัย ปุถุชน คนธรรมดา
ที่ละทิ้ง ศาสนา บ้าตัวตน ฯ

๒ ฝั่งฝ่ายสัตว์ เห็นชัดว่าไม่เป็น
ไม่เคยเห็น มันวิตก สักเส้นขน
จงแก้ไข ให้สดวก เถอะพวกคน
แมวสับประดน จะหัวเราะ เยาะเย้ยเอา ฯ

๓ ตั้งสติ ที่ในใจ ให้แยบคาย
สิ่งทั้งหลาย ไปยึดเข้า ก็แผดเผา-
ด้วยวิตก หมกไหม้ สมใจเขา
ทุกข์เปล่าๆ เอ้ยวิตก; ยกทิ้ง-โครม!

พุทธทาส ภิกขุ

ISBN 974-91909-6-3

9 789749 190968

ธรรมทานมูลนิธิ สวนโมกขพลาราม
ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี ๘๔๑๑๐